Micul învăţător

Nu mai era taină pentru nimeni că nemţii aveau să intre cît de curînd. Oştirea noastră, copleşită, da îndărăt şi, ca un talaz uriaş care se retrage, tîra odată cu ea tot ce întîlnea, oameni, vite, căruţe... În sat nu se mai isprăvea forfota... Unii treceau, alţii soseau, cei mai mulţi plecau departe în pribegie. Rămîneau doar femeile, copiii şi moşnegii să ţie nestins focul pe vetrele străbune. Lor le cădea grozava sarcină să dea ochii cu duşmanul, nu o singură dată şi într-o luptă dreaptă piept la piept, ci umiliţi şi cu spinarea încovoiată ceas cu ceas, zi cu zi, ani întregi poate ....

Spaima şi deznădejdea amorţiseră pe toţi. Sufletele bieţilor oameni zăceau culcate palancă la pămînt, ca rupte de vijelie. Zvonuri peste zvonuri se lăţeau pretutindeni, ca petele de păcură pe albul straielor.

- În Costieni cică n-a mai rămas nimeni viu!

- Ba nu! spunea un altul, am auzit că numai pe copii îi ciuguleşte, îi schilodeşte şi apoi le scoate ochii.

- Pîngăresc lăcaşurile sfinte şi ard satele, întăreau fugarii... La noi în Afumaţi au băgat caii în biserică. Din şcoală au făcut coşar pentru vitele cu rîie.

În nici o minte nu mai licărea un cuget întreg, un gînd bărbătesc şi limpede. Se stinseseră toate, cum se stingeau în fiecare noapte luminile, de frica păsărilor de oţel ce spionau văzduhurile.

Şi totuşi, în bezna cumplită o lumină ardea în sufletul unui copil. Nu era mai mare ca de doisprezece ani şi nu ştia nici el ce puteri ascunse purta în adînc, gata să se închege într-o faptă mare. Ştia atît, că el trebuie să apere şi să scape şcoala de pîngărirea duşmanilor. Aceasta o făgăduise altuia şi lui însuşi şi trebuia să facă. Învăţătorul pornise la cea dintîi chemare, luptase la Turtucaia şi nu se mai ştia nimic de el, dar la plecare atît spusese băiatului:

- Ionică, ia seama de şcoală şi de grădină, în grija ta le las. Ţine şi cheile... Cînd oi veni, să le găsesc toate la locul lor. Am nădejde mare în tine. Şi i-a strîns mîna ca unui om în toată firea. Băiatul era mîna dreaptă a dascălului. El îi da ajutor şi îi ţinea locul în clasă, cînd acesta pleca după alte treburi, şi toate mergeau strună, buna rînduială ca şi învăţătura. Copiii îi dau ascultare, la joc ca şi la carte, şi, mai presus de toate, îl iubeau pentru voioşia şi vioiciunea lui. Se vedea că e ager, după ochii mari, căprui, care se aţinteau, pe oameni şi pe locuri, să le soarbă parcă. O cută tăiată între sprîncenele îmbinate arăta încordata băgare de seamă cu care rîvnea să prindă totul şi să înfăptuiască bine orice ar începe. De n-ar fi fost copil, l-ai fi crezut, acolo sus pe catedră, adevăratul dascăl.

Ca focul îl ardeau cuvintele învăţătorului, iar dragostea lui pentru lăcaşul unde mintea şi sufletul lui deschiseseră ochii ajunse un chin. Zi şi noapte se gîndea ce să facă... croia planuri şi nu-i ieşea din cap o icoană care-l făcea să se scuture ca de friguri: un pîlc de cai rîioşi închişi în şcoală şi rozînd lemnul băncilor. Atunci pornea de acasă, afară din sat, în poiana unde şcoala cea nouă, cu temelii de piatră, în mijlocul unei curţi largi, răsădită cu pomi roditori, aştepta parcă îngrijorată şi se mira că nu-i mai vin copiii... Era noiembrie, şi ea, tot goală! Băiatul o cerceta şi ocolea cu grijă, o descuia, apoi intra cu sfială înăuntru. Aici îi plăcea să se gîndească şi încetul cu încetul luă o hotărîre.

Într-o zi a început a colinda satul, pe la toate casele cu copii mari şi mici. Îl chema pe care cum îl găsea la poartă, se sfătuiau şi se despărţeau cu vorba:

- Vino după prînz.

- Viu.

După-amiază, şcoala era plină de copilaşi, rînduiţi în bănci cu cărţile deschise şi ochii aţintiţi la icoană... Focul ardea în sobă şi micul învăţător, după o caldă rugăciune făcută cu toţii împreună, îşi începu sarcina... Şcoala se deschidea în toată regula, şi copiii aveau să urmeze fără întrerupere, ca în vremurile bune. Duşmanul, cînd va veni, să găsească şcoala plină, aşa ca să nu mai aibă nici prilej, nici pricină să o ocupe. Şi era o vitejie fără seamăn din partea acestor şcolari să înfrunte astfel de duşman despre care tocmai se vorbea că schingiuia copiii.

În fiecare dimineaţă erau cu toţi acolo, în păr. De prînz, cei mai mulţi rămîneau de mîncau tot acolo, merindele aduse de trăistioare... Treceau pe drumul mare călăreţi, ori tunurile zguduiau pămîntul... Pe sus se roteau aeroplanele... Coloanele obosite poposeau în poiană... Dar lecţiile se urmau fără schimbare. Cu ferestrele închise citeau, cîntau, spuneau tărăgănat şi dulce tabla înmulţirii... Trecătorii auzeau de afară glasurile curate şi treceau fără să le ia în seamă: „două ori una douăă, două ori două patruuu". Aşa, pînă seara tîrziu, cînd se împrăştiau liniştiţi: ştiau că nemţii nu intră niciodată noaptea în sate. Dar a doua zi se sculau cu noaptea în cap, se strîngeau în clasă şi se puneau pe treabă.

Într-o zi tunul a început să bată în apropiere. Ghiulelele se încrucişau pe deasupra lor... Erau cele din urmă crîmpeie ale oştirii noastre, care se scurgea prin sat, fugărită de vrăjmaş. O presimţire jalnică îi copleşea pe toţi, numai învăţătorul cel bărbat îşi păstra cumpătul.

Pe la ceasurile patru după-amiază, pe o zi geroasă, cu norii hărţuiţi de vînt, s-au ivit cei dintîi duşmani, doi călăreţi care au trecut pe şosea înainte. Pîndarul din colţul poienii îi vestise la vreme, dar nimeni nu s-a clintit de la locul lui. Urmară apoi alţii şi alţii. Un pîlc s-a oprit şi a intrat în curte. Înlăuntru lecţia îşi urma şirul, fără turburare, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Micul dascăl citea cu glas tare „Patimile Domnului", cînd uşa se deschise trîntită de perete şi, tropăind, cîţiva soldaţi intrară în clasă. Toate capetele se întoarseră; feţele se făcură albe ca varul. Cu o mişcare repede, dintr-o nobilă şi dragă deprindere, toţi ca unul se sculară în picioare, ca pentru a saluta un oaspe iubit. „Bună ziua!"... Dăscălaşul coborî şi stătea neclintit cu degetul în cartea închisă, la patimile Mîntuitorului... Soldaţii bolovăniră ochii mînioşi şi unul începu a striga ceva pe limba lui. Nimeni nu pricepea şi nu se clintea. Atunci tăbărîră pe băiat, îl apucară de mîini şi porniră să-l tîrască afară. Ceilalţi copii fură îmbrînciţi şi scoşi cu sila, apoi strînşi roată în curte. Micul învăţător, încercînd să-i lămurească, fusese lovit cu pumnii şi acum obrajii îi ardeau ca jarul. Un fir de sînge se prelingea dintr-o nară şi picura pe mintean. Celorlalţi li se luase piuitul; cu capetele goale, trenţăroşi, unii desculţi, alţii dezbrăcaţi, cum îi apucase vrăjmaşul şi-i izgonise din clasa caldă, toţi tremurau de spaimă. Soldaţii înverşunaţi părea că voiau să ia o hotărîre grozavă şi îşi împărţeau rolurile, cînd se ivi pe drum o trupă cu un ofiţer. Aceştia se opriră la rîndul lor şi tînărul ofiţer întrebă ceva. Nemulţumit cu cele îngăimate de soldaţii ce se codeau să dea lămuriri, el chemă din mulţimea ce-l urma pe tălmaci şi-i porunci să vorbească.

- Ce este aici ? - întrebă acesta, cu apăsare ungurească în glas.

- Aici este şcoala satului, răspunse cu glas stins băiatul. Ofiţerul porunci iar ceva tălmaciului. Acesta reluă:

- Unde este învăţătorul ?

- Învăţătorul este plecat pe front, dar locul i-l ţin eu, fu răspunsul.

- Şi eşti destul de destoinic ?

- Cu ajutorul lui Dumnezeu, voi face ce voi putea.

Soldatul tălmăci acest răspuns, care plăcu... Ofiţerul începu să zîmbească. Dăscălaşului prinseră a-i licări ochii ageri şi a i se adînci cuta dintre sprîncene.

- Apoi, băiete, nouă ne trebuie şcoala să facem spital pentru răniţi.

Copilul îşi încorda puterile. Simţea parcă pe limba lui apăsînd cu toată greutatea ei şcoala întreagă, pe care trebuia să o scape. Cuvintele abia se rupeau ca nişte stînci smulse dintr-un mal.

- Domnule ofiţer, se rugă el tremurînd, vă vom arăta o casă mult mai bună pentru asta. În satul din vale este chiar un spital adevărat. Îndura‌ţi-vă şi nu ne luaţi şcoala tocmai acum, cînd am început-o cu atîta trudă. Am strîns cu aşa caznă pe aceşti copii de care nimeni nu se îngrijeşte, că-mi pare prea mare răspunderea în faţa lui Dumnezeu să-i las iarăşi răzleţi şi sălbatici, fără învăţătorul de toate zilele.

Ofiţerul asculta din ce în ce mai uimit tălmăcirea noului răspuns. Pe chipu-i spelb trecu o lumină bună, care i se coborî în suflet. Porunci ca copiii să fie lăsaţi în pace şi le făcu semn să intre în clasă. Apoi scoase o hîrtie pe care scrise ceva, un cuvînt ca să nu mai fie supăraţi de armatele în trecere, şi, dînd-o băiatului, îl mîngîie pe părul ciufulit de mîinile grosolane. Se cunoştea că nu era neamţ, după părerea celor ce l-au văzut trebuie să fi fost slovac. Apoi a privegheat pînă s-au împrăştiat soldaţii adunaţi acolo şi numai în urmă s-a depărtat uitîndu-se din cînd în cînd înapoi. Şcoala a urmat înainte... Valurile de vrăjmaşi care s-au perindat au găsit-o totdeauna plină de copii cuminţi, plecaţi liniştiţi pe cărţi şi tăbliţe. Hîrtia cu slove nemţeşti făcea iarăşi minuni. Nimeni nu s-a mai agăţat să-i tulbure şi să-i risipească. Satul însuşi era oarecum cruţat prin această îngăduială, pe lîngă care lesne a mai căpătat altele, mulţumită copilului cu suflet de viteaz care se legase să-şi ocrotească şcoala şi Dumnezeu i-a ajutat.